

Kitaaba Daani'el - Dhibba Tokkoffaa fi Kudha Jaha

Guyyoota Guyyoota Dheekkamsaa Ifa Baasuu: Qorannoo Raajii Waa'ee Akeekkachiisa Ermiyaasii fi Dhaloota Isa Dhumaa

Jeff Pippenger
2024-03-04

Mata-duree darbe keessatti Ermiyaas boqonnaa shantamaffaa ilaalaa turre; kutaa sana keessattis murtiin Baabilon irratti raawwatamu, kan Ameerikaa keessatti seera Dilbataa dhihoo dhufu irraa jalqabee dheekkamsa Waaqayyootiin xumuramu, dhihaatee jira. Murtiin raawwachiisaa sun guyyaa haaloo Gooftaa ti; innis bara 70 ADtti badiisa Yerusaalemtiin bakka buufamee ture. Badiisni Yerusaalem kan bara 70 ADtti Roomaatiin raawwatame, duraan badiisa Yerusaalem kan Nebukadnezaariin raawwatameen fakkeenya qaba ture. Isaan lamaan walitti dhufanii ragoota lama kan Murtii Raawwachiisaa sagaagaltuu Xiirros, ishee sagaagaltuu Mul'ata boqonnaa kudha torbaffaa illee taate, ta'an.

Ermiyaas yeroo haaloo Gooftaan Baabilon ammayyaa irratti raawwatu, seera Dilbataa dhihoo dhufu sanaa jalqabee, akkana jedhee nu beeksisa: “Bara sana keessa, yeroo sanaattis, jedha Waaqayyo, jal'ina Israa'el ni barbaadamu, garuu hin argamu; cubbuun Yihudaas ni barbaadama, garuu hin mul'atu; ani warra ani hambiseef dhiifama waan godhuuf.” Bara sana keessa, chaappaan isaanii kuma dhibba tokkoo fi afurtamii afur duraanuu raawwatamee ta'a.

“Obboloota, hojii guddaa qophaa'inaa keessatti maal hojjechaa jirtu? Warri addunyaa wajjin tokko ta'an bocaa addunyaan qophaa'e sana fudhachaa jiru; mallattoo bineensichaa argachuufis qophaa'aa jiru. Warri ofitti hin amanamne, fuula Waaqayyoo durattis of gadi qabanii, dhugaaaf abboomamuudhaan lubbuu isaanii qulqulleessan immoo bocaa samii sana fudhachaa jiru; adda isaanii irrattis chaappaa Waaqayyoo argachuuf qophaa'aa jiru. Yommuu labsiin sun ba'uu fi mallattoon sun maxxanfamu, amala isaanii bara baraa qulqulluu fi xurii hin qabne ta'ee ni hafa.” Testimonies, volume 5, 216.

Murtiin raawwachiisaa sagalee lammaffaa Mul'ata boqonnaa kudha saddeet keessaa jalqaba; inni dhiiraa fi dubartoota Baabilon keessaa akka baqatan waama; Ermiyaasis akkana jedha: “Guyyaan isaanii ga'eera, yeroon daawwannaa isaanii. Sagaleen warra baqatanii fi biyya Baabilon keessaa miliqan, Xiyoon keessatti haaloo Waaqayyo gooftaa keenyaatii, haaloo mana qulqullummaa isaatii labsuuf. Xiyyawwan darbatan Baabilon irratti walitti waamaa; isin hundinuu warri iddaa dabsitan, naannoo ishee qubataa; namni tokko illee ishee keessaa hin miliqin; hojii ishee akkuma ta'eetti isheedhaaf deebisaa; waan hundumaa isheen hojjette akkuma ta'eetti isheedhaaf godhaa.” Murtiin ishee “warra xiyyawwan darbatan”iin raawwatama. Caaffata Qulqullaa'oo keessatti yeroo jalqabaatiif wabii nama xiyyawwan darbatanii Ismaa'eeliin ilaallata.

Waaqayyois sagalee mucichaa dhaga'e; ergamaan Waaqayyoo immoo samii keessaa Haagaariin waamee, “Yaa Haagaar, maal si mudate? Hin sodaatin; Waaqayyo iddoo inni jiru

sanatti sagalee mucichaa dhaga'eera. Ka'i, mucicha ol fuudhi, harka keetiinis isa qabi; ani saba guddaa isa irraa nan godha" jedheen. Waaqayyos iji ishee baname; boolla bishaanii argite; dhaqxee qodaa bishaanii bishaaniin guutte, mucichaafis dhugaa kennite. Waaqayyos mucichaa wajjin ture; inni guddate, gammoojjii keessa jiraate, xiyya darbataas ta'e. Uumama 21:17-20.

"Sa'atiin kirkira lafaa guddaa" Mul'ata boqonnaa kudha tokko keessatti ibsame, firdii raawwachiiftuu ejjituu Room irratti jalqabu adda baasa; firdiin kunis seera Dilbataa yeroo dhiyootti Ameerikaa keessatti dhufu irratti jalqaba. "Sa'atii" sana keessatti, "wayyoon sadaffaan saffisaan dhufa. Ergamaan torbaffaanis sagalee buuse." Wayyoon sadaffaan, malakata torbaffaadha. Isilamoonni akka loltoota xiyya darbanatti fayyadamamanii, warra mallattoo aangoo paaphaasummaa (waaqeffannaa Dilbataa) dirqisiisan irratti, akkasumas warra mallattoo aangoo Waaqayyoo (waaqeffannaa Sanbataa) eegan ari'atani irratti firdii Isaa fiduuf hojii irra oolu.

Luqaas boqonnaa digdamii tokko keessatti, Yesuus gaaffii bartootaa waa'ee diigamuu Yersaaleemii fi mana qulqullummaa deebisuudhaan, seenaa ta'e tokko kenna; innis akkasumas seenaa guyyoota dhuma bakka bu'a. Inni "guyyoota haaloo ba'uu" jedhee wabii kenna; kunis tajaajila Isaa akka Masihihaatti amala raajii murteessaa ture; isa Inni jalqaba labsii tajaajila Isaa keessatti raajicha Isaayyaas irraa dubbisuudhaan waldaa Naazireet keessatti ifatti beeksise. Labsiin Naazireet keessatti ta'e sun, akkasumas kutaan Isaayyaas irraa fudhatame sun, tajaajila Isaa qofa utuu hin ta'in, ergaa bartoota Isaa, caalaattimmoo hojii fi tajaajila sochii namoota dhibba tokkoo fi afurtamii afur kuma sana bakka bu'e.

Hafuuri Waaqayyoo Gooftaan narra jira; sababni isaas, Gooftaan ani warra gad of deebisanitti oduu gammachiisaa lallabuuf na dibeera; warra garaan isaanii cabe walitti hidhuuf, booji'amtootatti bilisummaa labsuuf, warra hidhatamaniifis mana hidhaatii banamuu labsuuf na ergeera; waggaa fudhatamaa Gooftaa fi guyyaa haaloo Waaqa keenyaa labsuuf; warra gaddan hundumaa jajjabeessuuf; warra Xiyyoon keessatti gaddaniif, daaraa isaanii iddoo miidhaginaa, gadda isaanii iddoo dibata gammachuu, hafuura ulfaataa isaanii iddoo uffata galataa kennuuf; isaan akka mukoota qajeelummaa, dhaabaa Gooftaa, inni ittiin ulfina argatu jedhanii waamamaniif. Isaanis diigama durii ni ijaaru, badiisa duraanii ni kaasu, magaaloota onan, jechuunis badiisa dhaloota hedduu ture ni haaromsu. Ormoonni ni dhaabatanii bushaayee keessan ni tiksu, ilmaan biyya alaas qotattota keessanii fi warra wayinii dhaaban ni ta'u. Isin garuu Luboota Gooftaa jedhamee ni waamantu; namoonni Tajaajiltoota Waaqa keenyaa jedhaniin isin waamu; badhaadhina saboota Ormaa ni nyaattu, ulfina isaaniittis ni boontu. Qaanii keessan iddoo isaa dachaa ni qabaattu; salphina isaanii iddoo isaa keessatti ni gammadu; kanaafuu biyya isaanii keessatti dachaa ni dhaalu; gammachuun bara baraa isaanii ni ta'a. Ani Gooftaan murtii nan jaalladha, aarsaa gubamuuf saamicha nan jibba; hojii isaanii dhugaadhaan nan qajeelcha, isaanii wajjinis kakuu bara baraa nan godha. Sanyiin isaanii saboota Ormaa gidduutti ni beekama, ilmaan isaaniis ummatoonni gidduutti ni beekamu; warri isaan argu hundinuu, isaan sanyii Gooftaan eebbise ta'uu isaanii ni beeku. Ani Gooftaadhaan guddaa nan gammada, lubbuun koo Waaqa kootti ni ililchiti; inni uffata fayyinaa natti uffiseera, wayyaa qajeelummaa na hagujeera; akkuma misirrichi faaya isaatiin of miidhagsu, akkuma misirritiin faaya isheetiin of bareechitu. Akkuma lafti biqila ishee baaftu, akkuma biqiltuunis waan itti facaafame akka biqilu gootu; akkasuma Gooftaan Waaqayyo

qajeelummaa fi galata saboota hundumaa duratti akka biqilu ni godha. Isaayyaas 61:1–11.

Warri kumni afurtamii afur kuma afur kan keessatti chaappaa’anii jiru warra Hisqi’el boqonnaa sagal keessatti ibsaman, isaan warra cubbuuwwan waldaa keessatti fi addunyaa keessatti argamanitti gaddanii boo’anidha. “Bara Waaqayyo fudhatama qabu, fi guyyaa haaloo Waaqayyo keenyaas,” yeroo warri Xiyoona keessatti gaddan itti jajjabina argatan, akka “muka qajeelummaa” ta’aniif, akka “Waaqayyoon ulfinaaf” ta’uudha. Isaan Waaqayyoon ulfina kennu; sababiin isaas, “bara sana keessatti, yeroo sanaattis, jedha Waaqayyo, jal’inni Israa’el ni barbaadama, garuu hin argamu.” Warri gaddan warra chaappaa’aniidha; isaanis warra “diigumsa durii ni ijaaru,” warra “badiisa isa duraa ni kaasu,” fi warra “magaalota onan, diigumsa dhaloota baay’ee ni suphu” ta’u. Isaan “Luboota Waaqayyoo” jedhamee ni moggaafamu; namoonnis “Tajaajiltoota Waaqayyo keenya” jedhanii isaan waamu.

Qajeelummaan kumaa dhibba afurtamii afurii “saba hundumaa duratti biqiluu” qaba, yeroo isaan sa’aatii kirkira lafaa guddaa keessatti akka alaabaa ol kaafamanitti. Qajeelummaan isaanii adeemsa irratti kan fidamuudha; kunis, “akkuma lafti biqila ishee baaftu, akkuma iddoo biqiltuun wantoota keessa keessatti facaafaman biqilchitu; akkasuma Gooftaan Waaqayyos qajeelummaa fi galata akka biqilan in godha.” Mallattoon kumaa dhibba afurtamii afurii rooba boodaa dhufaatii isaa irratti, jechuunis Fulbaana 1, 2001, jalqabe. Yeroo sanatti biqiloonni lafaa baafaman. Isaayyaas yeroo biqiloonni biqilan adda baasa.

Safaraan, yeroo inni ba’u, isa wajjin falmita; inni guyyaa qilleensa bahaa sanatti qilleensa isaa jabaa dhaabee ture. Kanaafis, yakki Yaaqoob kanaan ni qulqulleeffama; cubbuu isaa irraa fuudhuun ija hundumaa kana ta’a; yeroo inni dhagaa iddoo aarsaa hundumaa akka dhagaa chaalkii caccabee bittinnaa’eetti godhutti, bosona waaqeffannaa fi fakkiwwan kaafaman hin dhaabatan. Isaayyaas 27:8, 9.

“guyyaa qilleensa bahaatii” keessatti, isa “qilleensa isaa hamaa” ta’e kan Inni “ittisu” keessatti, yeroo roobni “madaalamu” biqiloonni “dhiibbamanii ba’uu” isaanii jalqabu. “Ittisu” jechuun ukkaamsee qabuu jechuudha. Yeroo qilleensonni afran ergamoota afurii Mul’ata boqonnaa torba keessatti ibsamanin ukkaamfamanitti, mallattoon namoota dhibba afurtamaa afur kuma afurii kaa’amu jalqaba. Yeroo sanatti roobni boodaa hiika madaalawummaatiin “facafacuu” jalqaba, jechuunis jechi lakkoofsa kana keessatti argamu “madaala” jechuun madaalawummaa jechuudha. Jalqaba yeroo namoonni dhibba afurtamaa afur kuma afur mallatteeffamanitti roobni boodaa madaalama; dhuma yeroo sanaatti immoo madaala malee ta’a.

“Umsinga omukulu ogw’Omwoyo gwa Katonda, ogutangaaza ensi yonna n’ekitiibwa kye, tegulijja okutuusa nga tulina abantu abamuddwa amaaso, abamanyi olw’obumanyirivu kye kitegeeza okuba abakozi awamu ne Katonda. Bwe tunaabanga n’okwewaayo okutukiridde, okw’omutima gwonna, eri okuweereza Kristo, Katonda alikkiriza ekyo ng’amazima ng’afuka Omwoyo we awatali kigero; naye kino tekiribaawo nga ekitundu ekisinga obunene eky’ekkanisa tekiri bakozi awamu ne Katonda. Katonda tayinza kufuka Mwoyo we ng’obwegassi n’okwejalabya bikyeyolekera nnyo bwe bityo; ng’omwoyo gubuna ogwo, singa guteekewu mu bigambo, gwandivuddemu eky’okwanukula kya Kaini, nti, ‘Nze ndi mukuumi wa muganda wange?’ Obanga amazima ag’omulembe guno, obanga obubonero obweyongera

okuzibikira enjuyi zonna, obutegeeza nti enkomerero y'ebintu byonna esembedde, tebumala kuzuukusa maanyi agwebase ag'abo abeyita abamanyi amazima, kale ekizikiza ekigeraageranyizibwa n'omusana ogubadde gubamulisira kiribatuukako emyoyo gino. Tewali na kifaananyi kya nsonga ya kwewolereza gye balisobola okuleeta eri Katonda ku lunaku olukulu olw'okubalirira okw'enkomerero. Tewaliba nsonga ya kuwaayo okulaga ensonga lwaki tebaabeera, ne batambula, ne bakola mu musana gw'amazima amatukuvu ag'Ekigambo kya Katonda, era bwe batyo ne balaga ensi ezikiziddwa ekibi, okuyita mu mpisa zaabwe, mu kusaasira kwabwe, ne mu bwesimbu bwabwe, nti amaanyi n'obutuufu bw'enjiri tebyayinza kuwakanyizibwa.” Review and Herald, July 21, 1896.

Yeroon qorannaa roobaa boodaa fi chaappeeffamuu kuma dhibba tokkoo fi afurtamii afurii safartuu dhangala'uu Hafuura Qulqulluu irraa jalqaba; qamadii fi aramaan yeroo haamaa isaanii ga'aniiru. Roobichi garee lamaan isaanii iyyuu gara bilchinaatti fida; ergasii dhuma yeroo qorannaa irratti qamadiinii fi aramaan addaan baafamu, qamadiinis achi booddee “muuxannoodhaan maal jechuu akka ta'e Waaqayyoo wajjin hojjetoota ta'uu” ni beeka. Isaanis achi booddee “tajaajila Kiristoosiif guutuu, onnee guutuun of kennuu ni qabaatu; Waaqayyoo immoo dhugaa sana dhangala'uu Hafuura Isaa safaramaa hin qabneen ni mirkaneessa.”

“guyyaa qilleensa bahaa jabaataa” Fulbaana 11, 2001tti ga'e; falmiin Habaaquuq ergaa rooba boodaa keessatti argamu kan nageenyaa fi tasgabbi sobaa jedhu irratti, ergaa guyyaa haaloo Waaqayyoo adda baasu sanaan wal faallessuun, jalqabe. Yeroo sana irraa kaasee biqiltoonni, jechuun qamadii fi aramaa lamaan isaanii iyyuu, biqiluu fi firii murtii seera Dilbata yeroo dhihoo keessatti mul'isan baasu jalqaban.

“Ammas, fakkeenyoonna kun yeroon qormaataa murtii booddee akka hin jirre barsiisu. Yeroo hojii wangeelaa xumuramu, battalumatti gaarii fi hamaa gidduutti addaan ba'uun itti aana; xumuri garee tokkoon tokkoo immoo bara baraan dhaabbata.” Christ's Object Lessons, 123.

Kutaan keessaa tokko Hisqeel boqonnaa saddeet keessatti aduutti sagada; kaan immoo Hisqeel boqonnaa sagal keessatti chaappaa Waaqayyoo fudhata. Luqaas boqonnaa digdamii tokko keessatti, Kiristoos warra dhibba afurtamii afurii fi kuma afur ta'an eenyummaa isaanii ibsaa jira; innis mallattoo dhaloota dhuma seenaa lafaa agarsiistu ni kaa'a. Inni mallattoo Kiristaanonni badiisa Yerusaalem irraa baqachuuf beekuu qaban adda baasee ibse.

Yerusaalem waraanaadhaan marfamtee yeroo argitanitti, badiisni ishee dhi'aate akka ta'e beekaa. Yommuu warri Yihuda keessaa jiran gara tulluutti haa baqatan; warri gidduu ishee jiranis keessaa haa ba'an; warri baadiyyaa keessa jiranis achitti hin galin. Sababni isaas kun guyyoota haaloo ba'umsaa ti; wantoonni barreeffaman hundinuu akka raawwatamaniif. Luqaas 21:20–22.

Yesuus “sarara sararaan” mallattoo sana raajii dabalataa hedduu adda baase; dubbiin Isaa Luqaas gofa utuu hin ta'in, Maatewosii fi Maarqosiinis galmeeffameera.

Injiliin mootummaa kunis saboota hundumaaf dhugaa ba'umsa ta'ee biyya lafaa hundumaatti ni lallabama; ergasii immoo dhumni ni dhufa. Kanaafis isin xuraa'ummaa badiisaa, isa Daani'el raajichi dubbate, iddoo qulqulluu keessatti dhaabatee yommuu argitan, (inni dubbisu

haa hubatu:) yeroo sana warri Yihuudaa keessa jiran gara tulluutti haa baqatan. Maatewos 24:14–16.

Akkasumas duraan hundumaa keessatti dursee lallabamuu qaba. Isin immoo yeroo isin geessanii dabarsanitti, waan dubbattan duraan dursitanii yaaddoo hin godhatinaa, yookaan hin qopheeffatinaa; garuu waan sa'aatii sana keessatti isiniif kennamu sana dubbadhaa; dubbatuu kan jirtan isin miti, Hafuura Qulqulluu ti. Obboleessi obboleessa isaa du'aaf dabarsee ni kenna; abbaanis ilma isaa akkasuma; ijoolleenis warra isaanii irratti ni ka'u, akka isaan ajjeefamaniifis ni godhu. Maqaa kootiif namoota hundumaa biratti ni jibbantu; inni hamma dhumaatti obsu garuu inni sun ni fayya. Garuu yeroo isin xuraa'ummaa badiisaa, isa Daani'eel raajichi dubbate, iddoo itti dhaabbachuu hin qabne dhaabbatee argitanitti, (inni dubbisu haa hubatu,) yeroo sana warri Yihudaa keessa jiran gara tulluuwanii haa baqatan. Maarqos 13:10–14.

Torban dhuma isa “guyyoota haaloo ba'iinsaa” jedhaman keessaa raawwii isaanii isa dhuma fi guutuun guutamun dura, gareewwan lama irratti raawwatamuu qaba; wangeelli mootummaa saboota hundumaa keessatti lallabamee beeksifamuu qaba. Ergaan wangeelichaa yeroo seerri Dilbataa kan dhihoo keessatti Ameerikaa keessatti dhufuutti sabootaaf kennama; yeroo sana kuma dhibba tokkoo fi afurtamii afur akka mallattoo ol kaasaman. “Guyyoonni haaloo ba'iinsaa” jechuun yeroo Murtii Raawwachiisaa sagaagaltittii Baabilon irratti raawwatamu agarsiisa; kunis seera Dilbataa Ameerikaa keessatti jalqabee, yeroo Mikaa'el ka'u, yeroo carraan qorumsaa namaa cufamu, fi dheekkamsi Waaqayyoo torban dhuma keessatti dhangalaafamutti xumurama.

Yeroon yeroo ta'e kun “sa'aatii” Maarqos addaan baase dha; akkasumas “sa'aatii” “sochii lafa guddaa” sanaa, fi “sa'aatii” mootota kudhan mootummaa isaanii isa torbaffaa papasummaadhaaf kennuuf walii galan sana dha. Yommuu lubbuun dhuma wangeela saboota hundumaatti lallabame sana fudhatte, yeroo qorannoo ni cufama, dheekkamsi Waaqayyos araara malee ni dhangala'a. Yeroon sun kan jalqabu wangeelli yeroo alaabaan ol kaafamutti saboota hundumaatti labsamuun dha; kan xumuramus nama dhuma ergaa wangeelaa alaabaan lallabame, lallabamee fi maxxanfame sanaaf deebii kennu yommuu ta'u dha. Yeroon sun “guyyoota haaloo ba'uu” dha.

Luqaas boqonnaa digdamii tokko keessatti, Yesuus seenaa sana ifatti agarsiisaa jira; sababiin isaas inni dhaloota isa dhuma, isa dhufaatii isaa lammaffaa dura hin duune adda baasaa jira. Inni mallattoo tokko ni ibsa; mallattoon sun immoo xuraa'ummaa diigamaa raajicha Daani'el dubbateen bakka buufameera. Mallattoon sunis yeroo xuraa'ummaan diigamaa “iddoo qulqulluu” keessatti dhaabatu, akkasumas yeroo inni “iddoo isaaf hin malletti dhaabatee” argamu, kana jechuunis yeroo Yerusaaalem “waraanaan marfamte” ta'utti.

በ66 ዓ.ም. ከሴኔቲዩስ የተነሣ ኢየሩሳሌም በሠራዊት በተከበበች ጊዜ፣ በኢየሩሳሌም ያሉ ክርስቲያኖች ከከተማይቱ ሸሹ፤ እህት ዋይትም በመጨረሻ በ70 ዓ.ም. በተፈጸመው ጥፋት ወቅት አንድም ክርስቲያን እንዳልሞተ ትገልጻለች። ሴኔቲዩስ ከበባውን ጀመረ፣ ከዚያም በምክንያቱ በግልጽ ያልታወቀ ሁኔታ ተመለሰ፤ በከተማይቱ ያሉትም ክርስቲያኖች ከምልክቱ ጋር የተያያዘውን ማስጠንቀቂያ ተስማምተው ሸሹ። በ70 ዓ.ም. ቲቶስ እንደገና ከበባ በማቋቋም ጥፋቱን ፈጸመ። የሴኔቲዩስ ከበባ የመጀመሪያው የአይሁድ-ሮማውያን ጦርነት ተብሎ የሚጠራው ጦርነት መጀመሪያ ነበር፤ በቲቶስም የተፈጸመው ከበባና ጥፋት የመጀመሪያው የአይሁድ-ሮማውያን ጦርነት ፍጻሜ ነበር።

Seenaa guutuun sun waggaa sadii fi walakkaa ture; marsaadhaan jalqabee marsaadhaan xumurame; jalqabni isaas saba Waaqayyootiif mallattoo of keessaa qaba ture. Seenaan sun Kiristoosiin akka guyyoota haaloo Waaqayyoo ta'etti beekamte; kunis dhimma addaa inni tajaajila isaa keessatti adda baasuuf ture dha. Guyyoonni sun murtii raawwachiisaa sagaagaltuu Roomaa irratti raawwatamu bakka bu'u; murtiin sun seera Dilbataa dhihootti dhufu irraa jalqabee, yeroo carraan qorumsa namaa cufamutti xumurama. Jalqaba murtii raawwachiisaa sagaagaltuu Baabilon irratti, kunni dhibba tokkoo fi afurtamii afur akka alaabaa ol kaafamu; kunis mallattoo dha. Yommuu hoolonni Waaqayyoo kan biraa mallattoo sana argan, Baabilon keessaa baqachuu qabu; Baabilon isheen badiisni ishee badiisa Yersaalemaan fakkeeffamee ture.

Mata-duree itti aanu keessatti Luqaas boqonnaa digdamii tokko itti fufnee ilaalla.